

**Pliant de ghidare pentru
părțile interesate
instituționale și
organizaționale privind
dreptul la informație,
dreptul la acces la un
avocat și dreptul la
asistență juridică**

Conținut

Scopul broșurii	03
Prezentare generală a directivelor	04
Liste de verificare interne	08
Secții de poliție / autorități de investigație	08
Facilități de detenție	09
Instanțe și servicii de urmărire penală	10
Autorități de asistență juridică / Barouri	10
Organisme de monitorizare / inspecție	11
Proiectul FULL-PROOF	12

SCOPUL BROȘURII

Această broșură oferă părților interesate instituționale și organizaționale o privire de ansamblu practică asupra principalelor instrumente procedurale ale Uniunii Europene (UE), în special Directivele 2012/13/UE (dreptul la informare), 2013/48/UE (acces la un avocat) și 2016/1919/UE (asistență juridică). Oferă îndrumări clare privind implementarea sistemică, cerințele de infrastructură, obligațiile de instruire și mecanismele de monitorizare pentru a asigura conformitatea și aplicarea eficientă a acestor drepturi.

Cadrele instituționale solide permit garanții personalizate, motiv pentru care această broșură sugerează întrebări practice pe care organizațiile precum secțiile de poliție, instanțele, penitenciarele și Serviciul de probațiune ar trebui să pună în aplicare reglementările privind necesitatea respectării drepturilor procedurale. Se concentrează pe cei care gestionează facilitățile, dezvoltarea personalului, condițiile de detenție și procesarea cazurilor de la contactul inițial până la proces.

Se bazează pe premisa că accesul la informații clare, accesibile și practice poate susține respectarea drepturilor stabilite în aceste directive ale UE.

Aceste directive fac parte din "**Foia de parcurs a drepturilor** procedurale" adoptată în 2009, care urmărește consolidarea drepturilor procedurale ale suspectilor și inculpaților în procedurile penale. De asemenea, acoperă **dreptul la interpretare și traducere, prezumția de nevinovăție și dreptul de a fi prezent la proces, precum și garanțiile procedurale pentru copiii care sunt suspecti sau inculpați**. Foia de parcurs a fost inclusă în Programul Stockholm al UE, în cadrul căruia Consiliul European a subliniat că protejarea drepturilor suspectilor și ale inculpaților este o valoare fundamentală a Uniunii și esențială pentru menținerea încrederii reciproce între statele membre.

PREZENTARE GENERALĂ A DIRECTIVELOR

Directiva 2012/13/UE privind **dreptul la informare** în procedurile penale stabilește reguli minime pentru a asigura că suspecții și inculpații trebuie informați prompt despre (i) drepturile lor procedurale, (ii) motivele arestării/inculpării și (iii) acces la dosarele din întreaga UE.

În ceea ce privește drepturile procedurale, acestea ar trebui să primească prompt informații referitoare la cel puțin următoarele:

- ✓ Accesul la un avocat
- ✓ Orice drept la consultanță juridică gratuită
- ✓ Dreptul de a fi informat despre acuzație
- ✓ Dreptul la interpretare și traducere
- ✓ Dreptul de a păstra tăcerea

Mai mult, la arestare preventivă sau reținere, **trebuie să li se aducă la cunoștință suspecților sau inculpaților drepturile și să se consemneze într-un proces-verbal despre aceasta, într-un limbaj clar și simplu**, pe care trebuie să aibă posibilitatea să-l citească și să li se permită să păstreze o copie după acesta. Acest proces-verbal trebuie să includă, pe lângă drepturile menționate mai sus, următoarele:

- ✓ Dreptul de acces la actele de documentare procedural din dosarul cauzei penale;
- ✓ Dreptul de a avea autorități consulare și o singură persoană informate;
- ✓ Dreptul la acces la asistență medicală de urgență;
- ✓ Numărul maxim de ore sau zile ale suspecților sau inculpaților pot fi privați de libertate înainte de a fi aduși în fața organelor judiciare.

Exemple model de Scrisori de Drepturi în procedurile penale și în procedurile privind mandatele europene de arestare (EAW) pot fi găsite în Anexele 1 și 2 ale [Directivei](#), respectiv.

Suspecții și inculpații trebuie să fie, de asemenea, informați, în detaliu suficient despre actul penal de care sunt suspecți sau inculpați, pentru a-și putea exercita eficient drepturile de apărare și a asigura proceduri corecte. De asemenea, trebuie să li se informeze motivele oricărei arestări sau rețineri, inclusiv încadrarea juridică a faptei săvârșite.

În cele din urmă, aceștia (și avocații lor) trebuie să beneficieze de acces gratuit la dosarul cauzei, pentru a contesta legalitatea arestării sau reținerii, precum și la toate probele și mijloacele de probă (inclusiv în apărare) deținute de către organelle judiciare.

Pentru o descriere mai detaliată, vă rugăm să consultați Trusa de Instrumente a Proceselor Echitabile privind Directiva privind Dreptul la Informație, [disponibilă aici](#). Pentru o scurtă prezentare a principalelor puncte ale Directivei 2012/13/UE, vă rugăm să consultați rapoartele Agenției UE pentru Drepturi Fundamentale (FRA) "[Drepturi în practică: acces la un avocat și drepturi procedurale în procedurile penale și ale mandatelor europene de arestare](#)", și "[Drepturile persoanelor suspectate și inculpate în întreaga UE: traducere, interpretare și informare](#)" care includ secțiuni dedicate dreptului la informație. Oferind o prezentare generală a standardelor, provocările regionale și exemple de practici promițătoare, următorul raport al Proiectului UE "De la drept la practică: Consolidarea drepturilor procedurale în custodia poliției (ProRPC)" este de asemenea disponibil [aici](#).

Directiva 2013/48/UE privind **dreptul de acces la un avocat** stabilește cerințe esențiale privind drepturile suspecților și ale inculpaților în procedurile penale și în cazurile EAW. Se aplică din momentul în care o persoană este informată de autorități că este suspectată sau inculpată într-o cauză penală, până la încheierea procedurilor penale.

Această Directivă se bazează în mare parte pe principiile și standardele prevăzute de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cum ar fi [Salduz v Turcia \(2008\)](#), conform cărora accesul la un avocat încă de la prima audiere a organului de cercetare penală este o cerință fundamentală pentru un proces echitabil și că restricțiile asupra acestui drept vor afecta, în general, iremediabil drepturile apărării.

Articolul 3 (2) specifică faptul că suspectii sau inculpații au dreptul de a accesa un avocat fără întârziere nejustificată, începând cu cel mai timpuriu dintre următoarele:

Mai înainte de audierea de către organul de cercetare penală sau alte autorități de aplicare a legii sau judiciare

Când autoritățile desfășoară anumite acte de strângere de probe

După privarea de libertate

Când persoana a fost citată să se prezinte în fața unei instanțe penale competente să judece cauza în primă instanță

Mai mult, comunicarea confidențială cu avocații, participarea lor eficientă la audiere și prezența lor la actele procedurale trebuie protejate. De asemenea, prevede ca, dacă statutul unei persoane se schimbă de la martor la suspect, audierea să înceteze imediat și persoana să fie informată despre drepturile sale, inclusiv accesul la un avocat. Pentru procedurile EAW, Directiva asigură accesul la un avocat în statul executant și posibilitatea de a numi unul în statul emitent.

Pentru o explicație mai detaliată și o prezentare concisă a principalelor sale prevederi, puteți consulta următoarele materiale: raportul FRA "**Drepturi în practică: acces la un avocat și drepturi procedurale în procedurile penale și cu mandate europene de arestare**" și **trusa de instrumente Fair Trials privind Directiva de Acces la un Avocat**.

Directiva 2016/1919/UE privind **dreptul la asistență juridică** stabilește standarde minime comune privind accesul la asistență juridică finanțată de stat pentru suspecți, inculpați și solicitanți în procedurile EAW. Importanța sa constă în asigurarea accesului egal la justiție și în protejarea dreptului la un proces echitabil.

Această Directivă este strâns legată de Directiva privind dreptul de acces la un avocat și are scopul de a garanta același drept, prin finanțare publică, adică finanțare de către un stat membru cu ajutorul unui avocat, permițând astfel exercitarea dreptului de acces la un avocat și asigurând eficacitatea acestuia.

Se aplică suspecților sau inculpaților în proceduri penale care beneficiază de dreptul de acces la un avocat menționat mai sus conform Directivei respective și îndeplinesc unul dintre cele trei criterii suplimentare:

Persoanele sunt private de libertate.

Sunt impuse prin lege să fie asistate de un avocat în conformitate cu legislația regională sau națională.

Sunt obligați sau autorizați să participe la un act procedural sau de strângere de probe.

Se aplică și persoanelor solicitate sub un EAW care au dreptul de a accesa un avocat la arestarea de către statul executant, precum și persoanelor care, deși inițial nu erau suspecte sau inculcate, au devenit astfel în timpul audierii.

Pentru a determina dacă cineva are suficiente resurse pentru a-și plăti propriul avocat în cadrul procedurilor penale, statele membre pot aplica un test de mijloace, un test de fond sau ambele. În orice caz, testul de fond este considerat îndeplinit în următoarele circumstanțe: (a) atunci când un suspect sau inculpat este adus în fața unei instanțe sau a unui judecător competent pentru a decide asupra privării de libertate, în orice etapă a procedurilor în cadrul acestei directive; și (b) în timpul detenției.

Asistența juridică trebuie acordată fără întârziere nejustificată și, cel târziu:

Înainte de a fi interogat de organul judiciar competent.

Înainte ca orice acte procedurale sau de strângere de probe să fie realizate.

O descriere mai detaliată și o îndrumare de implementare privind această Directivă pot fi găsite în **Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu**, precum și în kiturile specializate de asistență juridică produse în cadrul proiectelor finanțate de UE și organizațiilor neguvernamentale (de exemplu **trusa de instrumente pentru Transpoziție** a Panelului Consultativ pentru Procese Echitabile și Experți Juridici și **Kitul de Instrumente pentru Directiva pentru Asistență Juridică**).

LISTE DE VERIFICARE INTERNE

Diferite organisme și entități joacă un rol în protejarea drepturilor procedurale stabilite de Directivele menționate mai sus. Prin urmare, au fost pregătite liste scurte pentru fiecare dintre ele, cum ar fi secții de poliție, centre de detenție, instanțe și procurori, autorități de asistență juridică și asociații de barou, precum și organisme de monitorizare, pentru a le ghida activitatea.

Pentru a se asigura că instituția sau organizația face tot posibilul pentru a contribui la o procedură corectă și respectarea drepturilor procedurale ale suspectilor și inculpaților, fiecare ar trebui să pună următoarele întrebări exemplu:

Secții de poliție / autorități de investigație

Are camere private izolate fonic pentru întâlniri avocat-client?

Are o bază de date națională cu traducători și interpreți juridici?

Este disponibil echipament de interpretare (căști, cabine) 24/7 la toate facilitățile?

Este procesul-verbal prin care se atestă aducerea la cunoștință a drepturilor redactat într-un limbaj simplu și accesibil și, acolo unde este necesar, explicată oral suspectului?

Este un avocat notificat fără întârziere nejustificată după privarea de libertate și înainte de a începe orice audiere?

Este disponibilă interpretarea în timpul interogatoriului și pentru exercitarea imediată a drepturilor de apărare ori de câte ori suspectul nu vorbește sau nu înțelege limba?

Sunt procesele-verbale tipărite în mai multe limbi/formate și ușor accesibile, oferite prompt după lipsirea de libertate?

Este înregistrată fiecare renunțare la dreptul la un avocat sau asistență juridică și verifică organelle de cercetare penală că renunțarea este informată, voluntară și neechivocă?

Există o procedură standard pentru a ajuta suspectii să solicite asistență juridică direct de la secția de poliție – organul de cercetare penală?

Se face un screening de bază al vulnerabilității și vârstei la primul contact?

Facilități de detenție

Sunt disponibile și folosite în mod obișnuit săli de ședință confidențiale dedicate avocaților și deținuților?

Este cel puțin o a treia persoană (cum ar fi un rudă sau angajator) informată prompt despre privarea de libertate, dacă deținutul dorește?

Există proceduri interne pentru a ajuta deținuții să solicite asistență juridică și să obțină informații despre decizii?

Este disponibil un examen medical fără întârziere nejustificată pentru copiii reținuți și alte persoane clar vulnerabile, cu aranjamente pentru monitorizarea continuă a sănătății și a sănătății mintale acolo unde este necesar?

Pot deținuții să contacteze un avocat fără întârziere nejustificată (de exemplu, prin telefon, poștă sau alte mijloace) și astfel de contacte nu sunt restricționate arbitrar?

Informațiile despre drepturi și despre cum se pot obține asistență juridică sunt vizibil afișate și disponibile în scris în zonele de detenție?

Copiii nu sunt niciodată reținuți împreună cu adulții, decât atunci când o evaluare documentată a interesului superior justifică o excepție?

Când un copil este reținut, este titularul responsabilității parentale (sau un alt adult potrivit) informat prompt și vizitele regulate ale familiei sunt asigurate, evitând astfel orice detenție în izolare?

Instanțe și servicii de urmărire penală

- La începutul audierilor cheie, verifică instanța că inculpatul înțelege natura acuzațiilor și drepturile procedurale de bază?
- A avut inculpatul o oportunitate reală de a consulta un avocat înainte de proces sau de alte etape procedurale decisive și verifică instanța acest lucru?
- Când un inculpat apare fără avocat, instanța examinează dacă aceasta este rezultatul unei renunțări valide sau altei probleme (de exemplu, amânarea asistenței juridice)?
- Există vreo renunțare la dreptul la un avocat verificată personal de instanță pentru a se asigura că este informată, voluntară și neechivocă, și apoi înregistrată în dosar?
- Deciziile privind asistența juridică se bazează pe criterii clare, luate într-un interval de timp care nu întârzie procedurile și sunt revizuite acolo unde echitatea este în pericol?
- Sunt furnizate interpretarea și, acolo unde este necesar, traducerea documentelor esențiale astfel încât acuzatul să poată urmări și participa eficient la proceduri?
- Când inculpatul este un copil, instanța adaptează programarea, explicațiile și desfășurarea audierii pentru a asigura participarea efectivă a copilului? Asigură că un părinte (sau alt adult nominalizat) este prezent?

Autorități de asistență juridică / Barouri

- Există un sistem de avocați de gardă sau de serviciu care să garanteze disponibilitatea avocaților la secțiile de poliție – organelle de cercetare penală și instanțe judecătorești în orice moment?
- Sunt criteriile de eligibilitate pentru asistență juridică (mijloace și/sau merite) clar definite, publicate și conforme cu standardele minime ale UE?
- Sunt stabilite și respectate termenele de decizie privind cererile de asistență juridică, astfel încât accesul la un avocat să nu fie întârziat în mod nejustificat?
- Avocații care oferă asistență juridică primesc instruire privind drepturile procedurale ale UE și, acolo unde este cazul, despre reprezentarea copiilor și a persoanelor vulnerabile?
- Există un mecanism de a reatribui un caz de asistență juridică în care reprezentarea este clar ineficientă pentru a proteja dreptul la un proces echitabil?
- Există module obligatorii de instruire care acoperă identificarea vulnerabilităților, dezvoltarea copilului, tehnicile de comunicare cu copiii și evaluările interesului superior pentru toți oficialii care se ocupă de copii în proceduri penale?
- Pentru organele de cercetare penală, procurori și judecători: Este participarea la aceste traininguri specifice copiilor și axate pe vulnerabilitate o cerință formală pentru atribuirea la cazuri care implică copii sau alți suspecti sau persoane acuzate vulnerabile?

Organisme de monitorizare / inspecție

- Vizitele de monitorizare la secțiile de poliție și facilități de detenție includ verificări specifice privind informarea asupra drepturilor consemnată aducerea la cunoștință a acestora, fapt consemnat într-un proces-verbal, accesul la un avocat, accesul la asistență juridică și accesul la un interpret și/sau traducător?
- Datele colectate sunt despre indicatori cheie, de exemplu, timpul de la arestare până la primul contact cu un avocat, frecvența și contextul renunțării și numărul refuzurilor de asistență juridică?
- Instrumentele de inspecție conțin întrebări specifice privind măsurile de protecție pentru copii și suspecți/inculpați vulnerabili (de exemplu, notificare parentală, detenție separată, evaluări individuale)?

Proiectul FULL-PROOF

FULL-PROOF este un proiect cofinanțat de Uniunea Europeană care urmărește să contribuie la eficientizarea procedurilor de justiție penală prin abordarea cuprinzătoare a încălcărilor drepturilor procedurale care apar în etapele inițiale ale procedurilor judiciare, în special cele prevăzute în Directiva 2012/13/UE, Directiva 2013/48/UE și Directiva 2016/1919/UE.

Dacă doriți să aflați mai multe despre acest proiect, vă rugăm să vizitați site-ul nostru la

www.full-proof.eu

Consortiul

Portugalia

IPS_Innovative Sisteme Penitenciare

Bulgaria

Organizația Comitetului Helsinki Bulgar

Polonia

Platforma Poloneză pentru Securitate Internă

Italia

Universitatea din Bologna

Slovenia

Institutul pentru Pace

Slovacia

Academia Forțelor de Poliție din Bratislava

România

Academia de Poliție 'Alexandru Ioan Cuza'

FULL-PROOF.EU

Cofinanțat de Uniunea Europeană.

Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene sau ale Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici Comisia Europeană nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

